

מינהל רפואה

חוזר : 51/2001

ירושלים י"ט אב, תשס"א

8 אוגוסט, 2001

תיק מס': 20/3/3

אל : מנהלי בתי החולים הכלליים

מנהלי בנקי הדם

הנדון : הנחיות למתן דם ומוצריו

חוזרנו מס' 94/95 מיום: 26.12.95

חוזרנו מס' 70/96 מיום: 17.10.96

חוזרנו מס' 9/98 מיום: 15.2.98

1. כללי:

בהמשך לחוזרנו שבסימוכין ובעקבות הערות שקבלנו להנחיות אלה, הננו להביא לידעתכם עידכון ההנחיות למתן עירוי דם תוך דגש מיוחד על זיהוי המטופל ומניעת טעויות בתהליך מתן דם.

2. מטרה:

מטרת הנחיות אלו לקבוע כללים לזיהוי המטופל בטרם לקיחת דגימת הדם לקביעת סוג הדם, הזמנת הדם וזיהוי המטופל לפני מתן הדם ומוצריו.

3. הגדרות:

"דם" - לרבות מוצרי דם.

"חתימה" - שם פרטי ומשפחה, מספר רשיון ורישום מקצועי בחותמת או בכתב יד וחתימה ברורה.

"מטפל" - רופא או סטאז'ר ברפואה שעבר הדרכה כמפורט בסעיף 4.2 – 4.4 או אחות מוסמכת שקיבלה הרשאה מיוחדת ל"פעולה חריגה" ממנכ"ל משרד הבריאות באמצעות מנהל בית החולים ללקיחת דגימה לקביעת סוג דם ולביצוע עירוי דם או אחות מוסמכת בעלת מומחיות מוכרת שפעולה זו הוכרה לה מתוקף הכשרתה (על פי חוזר המנהל הכללי מס' 13/2001).

"סוג דם" – קביעת ABO Rh

"הצלבה" – הכנת מנות דם למטופל.

"מטופל" – האדם האמור לקבל עירוי דם.

"איש צוות" – איש צוות רפואה (רופא או סטאז'ר) או אחות מוסמכת ובלבד ששולטים בשפה העברית או בשפת הרשומות המקובלות במוסד.

4. הנחיות כלליות:

- 4.1. על מנהל בית החולים למנות גורם רפואי בכיר כאחראי על נהלי מתן דם בבית החולים.
- 4.2. מתפקידו של האחראי על נהלי מתן הדם בבית החולים:
 - 1) לעדכן את נהלי מתן הדם בבית החולים ע"פ הנחיות משרד הבריאות ובאישור מנהל בית החולים.
 - 2) לקיים מנגנון להכנה, הטמעה ורענון הנהלים הקשורים בלקיחת דגימות הדם ומתן הדם למטופל.
 - 3) לקיים הדרכה לכל איש צוות חדש שאמור להיות מעורב במתן דם או מוצריו ולתעד ההדרכה בתיק העובד.
- 4.3. כל מטפל שקיבל הדרכה בנושא מתן דם יקבל על כך אישור בכתב מהרופא האחראי על נהלי מתן דם בבית החולים. מנהל ביה"ח ייתן הרשאה ללקיחת דגימת דם לסוג, ו/או למתן דם למטופלים.

4.4. רק מטפלים שבידם אישור, כאמור בסעיף 4.3. לעיל, רשאים לקחת דגימת דם לסוג לפני עירווי דם למטופל.

4.5. על מנת לאפשר זיהוי ודאי של כל מטופל בכל גיל ובכל מצב הכרה, יש להצמיד לכל מאושפז אצעדה (או במידה ולא ניתן, מדבקה במקום נראה לעין) עליה רשומים פרטים מזהים של המטופל בכתב ברור וקריא וכוללים: שם פרטי, שם משפחה, מספר תעודת זהות, מחלקה (רצוי מדבקה ממוחשבת).

4.6. על כל מטפל או איש צוות המבצע פעולה הקשורה למתן עירווי דם, לתעד את הפעולה ברשומה הרפואית של המאושפז בצירוף פרטיו המזהים, כולל שם פרטי ומשפחה בכתב ברור, מס' רשיון/ רישום וחתומה.

5. לקיחת דגימה לקביעת סוג הדם והזמנה למתן דם:
לכל בית חולים חייבת להיות שיטה שתבטיח זיהוי מוחלט של המטופל ממנו נלקחה דגימת הדם לקביעת סוג דם לשם הזמנת מרכיבי דם לעירווי. יש לאמץ אחת משתי השיטות שלהלן או שילוב של שתיהן.

שיטה א':

5.1. שתי דגימות:

יש לקחת שתי דגימות דם נפרדות מהמטופל. לכל דגימה יצורף הטופס המתאים שבו יופיעו פרטי לוקח הדגימה: שם פרטי, שם משפחה, מס' רשיון (בחתימת או בכתב יד קריא) וחתומה.

ניתן להסתפק בדגימה אחת במקרים הבאים:

- א. רישום סוג דם קיים במאגר המידע של בנק הדם.
- ב. בדיקת סוג דם בלבד למטופל שאינו מוכר לבנק הדם, ובתנאי שאינה מלווה בבקשה להכנת דם (לדוגמא: לשם מתן אנטי D) במידה ותגיע בקשה להכנת דם לדגימה הנ"ל, יש לבקש דגימה נוספת לפני הנפקת דם.
- ג. תינוקות מתחת ל- 6 ק"ג, בתנאי שבעת לקיחת הדגימה יבוצע זיהוי "זיהוי כפול" כמצוין בסעיף 5.2 להלן.
- ד. במקרים דחופים (טראומה, מצבי חירום) – בתנאי שבעת לקיחת הדגימה יבוצע "זיהוי כפול" כמצוין בסעיף 5.2 להלן.

5.2. זיהוי כפול דגימה אחת:

- א. ניתן להסתפק בדגימה אחת מהמטופל, ובתנאי שבעת לקיחתה יבוצע זיהוי של המטופל ע"י מטפל אחד לפחות בעל הרשאה ואיש צוות נוסף (או מטפל נוסף).
- ב. לדגימה יצורף הטופס המתאים שבו יופיעו פרטי לוקח הדגימה ופרטי המזהה הנוסף, (מטפל או איש צוות) חותמות או שמות ומספרי רשיון בכתב קריא, וחתומותיהם, המהווים הצהרה שבדקו וודאו את זהות המטופל שממנו נלקחה הדגימה.

5.3. זיהוי המטופל יעשה בסמוך ללקיחת דגימת הדם לסוג ויעשה ע"פ הפרטים המופיעים על אמצעי הזיהוי (אצעדה או מדבקה) הצמוד למטופל. לאימות הזיהוי יש להעזר במטופל עצמו, הורים, בני משפחה ברשומה הרפואית ובמידת האפשר בהכרות המטפל את המטופל.

5.4. כל הטפסים ימולאו ליד מיטת החולה ע"י המטפל שלקח את הדגימה. על המטפל שלקח את דגימת הדם למלא: טופס בקשה לביצוע בדיקת סוג הדם; טופס הזמנת הדם; מדבקה שתודבק למבחנה עם לקיחת הדם ליד מיטת החולה; על כל אחד מהטפסים והמדבקה יש למלא את פרטיו המלאים של המטופל (ע"פ סעיף 4.5). ואת פרטיו המלאים של המטפל לוקח הדגימה כולל: שם פרטי, שם משפחה, מספר רשיון/רישום בחותמת או בכתב יד ברור וכן חתימה.

5.5. לאחר לקיחת הדם ומילוי כל הטפסים יבדוק המטפל פעם נוספת הלימה בין כל הטפסים שמילא כולל המדבקה על המבחנה המכילה את דגימת הדם לבין הפרטים של החולה (ע"פ סעיף 5.3). טופסי הבקשה לסוג והצלבה והזמנת הדם יצורפו למבחנה המכילה את דגימת הדם ויועברו לבנק הדם.

6.1 בבנק הדם יצורף למנת הדם טופס או מדבקה מלווה בה יצויינו הפרטים: שם פרט, שם משפחה, מספר זהות של המטופל, סוג דמו, תוצאות נסיון ההתאמה (הצלבה) עם מס' המנה המוצלבת.

6.2 כל התהליכים הבאים יבוצעו ליד מיטת החולה:

6.2.1 זיהוי המטופל ואימות נתוני מרכיבי הדם הניתנים יבוצעו ע"י, שני מטפלים או מטפל ואיש צוות או שתי אחיות מוסמכות (על פי חוזר המנהל הכללי מס' 13/2001).

6.2.2 הזיהוי יכלול התאמת פרטי המטופל כולל: שם פרטי, שם משפחה ומספר תעודת זהות המופיעים על האצערה או המדבקה שעל החולה.

בנוסף ניתן להעזר במטופל עצמו הורים ובני משפחה, בפרטים המופיעים על מנת הדם לעירווי, פרטי המטופל ברשומה הרפואית (התיק הרפואי).

6.2.3 הנתונים אותם יש לבדוק על מנת הדם הם:

- א. פרטי המטופל (שם, שם משפחה, תעודת זהות)
- ב. מנת הדם בתוקף.
- ג. ביצוע הבדיקות המתחייבות למנת הדם כולל: סוג דם, סקר נוגדנים ובדיקות לזיהוי מחלות זיהומיות העלולות לעבור בעירווי דם.
- ד. ביצוע בדיקת הצלבה בבנק הדם.
- ה. התאמה בין סוג זים המטופל כפי שמופיע על הטופס המלווה את המנה לסוג הדם של מנת הדם המיועדת לו.

6.2.4 שני המטפלים או אנשי הצוות, שביצעו את בדיקות הזיהוי כאמור לעיל, יצוינו את פרטיהם המלאים (שם פרטי, משפחה ומס' רשיון) יחתמו בכתב ידם, ליד מיטת המטופל, בטופס המצורף למנה, ברשומה הרפואית של המאושפז ועל המנה עצמה כי שניהם זיהו את המאושפז והמנה מיועדת לו (סוג ומספר המנה).

6.2.5. מיד לאחר ביצוע הזיהוי והרישומים כאמור, אחד המזהים שזיהו את המטופל יחבר את עירוני הדם למטופל.

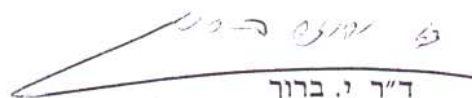
6.2.6. זה אשר חיבר את עירוני הדם למטופל ירשום, בנוכחות המזהה השני, ברשומה הרפואית של המאושפז תאריך ושעת התחלת עירוני הדם. איש צוות ישגיח על המטופל בחמש הדקות הראשונות למתן הדם.

6.3. המטופל יקבל מידע הנוגע לקבלת הדם, כולל הצורך לדווח אם מופיעים סימנים חריגים תוך כדי קבלת מנת הדם.

6.4. בתום מתן העירוני יש לתייק את הטופס שמלווה את מנת הדם ברשומה הרפואית של המאושפז ולרשום את תאריך ושעת גמר מתן עירוני הדם ובאם היו תופעות לוואי למתן העירוני.

הואילו להעביר תוכן חוזר זה לידיעת הנוגעים בדבר במוסדכם ולדאוג ולוודא כי יפעלו בהתאם.

ב ב ר כ ה

ד"ר י. ברוך
ראש מינהל הרפואה (בפועל)

העתק : המנהל הכללי
המשנה למנהל הכללי
המשנה למנהל הכללי לטכנולוגיה ותשתיות
ס/מנכ"ל בכיר למינהל ולמשאבי אנוש
ס/מנכ"ל בכיר לתכנון ובינוי מוסדות רפואה
ס/מנכ"ל לכלכלת בריאות וביטוח רפואי
ס/מנכ"ל לתכנון תיקצוב ולתימחור
נציב קבילות הציבור
נציב קבילות הציבור ע"פ חוק ביטוח בריאות ממלכתי
היועצת המשפטית
ס/מנכ"ל להסברה ויחסים בינלאומיים
אחות ראשית ארצית
ראש שרותי בריאות הציבור
רופא מחוז - לשכות בריאות
ראש שרותי בריאות הנפש
מנהל אגף רישוי מוסדות ומכשירים רפואיים
מנהל האגף לגריאטריה
מנהל האגף לרפואה כללית

ראש השרות לבריאות העובד
מנהל אגף הרוקחות
מנהלת תחום רישום ומידע רפואי
מנהל האגף למקצועות בריאות
מנהלת האגף להבטחת איכות
מנהלת בנק הדם - מ.ד.א.
ס/מנכ"ל וראש חטיבת בי חולים - קופ"ח כללית
מנהלי האגפים הרפואיים - קופות החולים
מנהל תחום מינהל ומשק
מרכזת המועצות הלאומיות
יו"ר הוועדה המייעצת לקבוצות דם ואימונוהמטולוגיה
הספריה הרפואית
יו"ר חטיבת אחיות בתי חולים - הסתדרות האחיות
קרפ"ר - צ.ה.ל.
קרפ"ר - שרות בתי הסוהר
רכז הבריאות באגף התקציבים - משרד האוצר
יו"ר ההסתדרות הרפואית בישראל
יו"ר ארגון רופאי המדינה
יו"ר המועצה המדעית - הר"י
מנכ"ל החברה לניהול סיכונים ברפואה
ארכיון המדינה